

Promlčení a plnění z neplatného právního úkonu

V případě plnění z neplatného právního úkonu - smlouvy o nájmu - nelze brát při stanovení počátku běhu promlčecí doby zřetel na to, jak byla v neplatné nájemní smlouvě stanovena doba splatnosti nájemného. Pro počátek objektivní promlčecí doby je rozhodný den, kdy k získání bezdůvodného obohacení skutečně došlo. Ten však není dán splatností nájemného z neplatné smlouvy, ale skutečným započítáním užívání předmětných prostor.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 3803/2009, ze dne 11.11.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce: s. m. O., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1. J. B., a 2. M. H., zastoupené advokátkou, o zaplacení částky 51.836,80 Kč, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 26 C 14/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 9. dubna 2009, č. j. 12 Co 592/2008-135, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 9. dubna 2009, č. j. 12 Co 592/2008-135, se, vyjma potvrzující části výroku II. ve vztahu ke druhé žalované do částky 6.819,70 Kč, zrušuje a věc se vrací v daném rozsahu tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 24. dubna 2008, č. j. 26 C 14/2008-81, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně částku 86.849,- Kč ve stanovené lhůtě (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II.).

Soud prvního stupně takto rozhodl, neboť dospěl k závěru, že smlouva o nájmu nebytových prostor, uzavřená mezi žalobcem jako pronajímatelem a oběma žalovanými jako nájemci, je absolutně neplatným právním úkonem, což mimo jiné vyplynulo i z rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 7. 2007, č. j. 25 C 41/2007-113. Oba žalovaní tak užívali předmětné prostory bez právního důvodu, resp. na základě neplatné nájemní smlouvy, vzniklo jim bezdůvodné obohacení ve smyslu § 451 obč. zák. a vzhledem k tomu, že bezdůvodné obohacení nelze fakticky vydat, musí být poskytnuta peněžitá náhrada jako ekonomická protihodnota, přičemž její výše odpovídá výši obvyklého nájemného. Celkem přitom vzniklo žalovaným bezdůvodné obohacení ve výši 86.849,- Kč.

K odvolání obou žalovaných Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 9. dubna 2009, č. j. 12 Co 592/2008-135, citovaný rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. ve vztahu k prvnímu žalovanému co do odvoláním napadené částky 15.232,- Kč změnil tak, že žalobu co do částky 15.232,- Kč zamítl (výrok I.), ve vztahu k druhé žalované jej co do částky 6.819,70 Kč potvrdil, ve zbývajícím rozsahu co do částky 36.604,80 Kč žalobu zamítl (výrok II.), zamítl též žalobu, pokud bylo požadováno zaplacení částky společně a nerozdílně (výrok III.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výroky IV., V., VI. a VII.).

Odvolací soud přezkoumal rozhodnutí soudu prvního stupně, včetně řízení jeho vydání předcházející (§ 206 a § 212 o. s. ř.), a s důrazem na revizi uplatněných odvolacích důvodů dospěl k závěru, že odvolání prvního žalovaného je důvodné a odvolání druhé žalované je důvodné částečně.

Okresní soud si pro své rozhodnutí opatřil základní a pro věc podstatná a rozhodná skutková zjištění a i skutkové závěry, které na tomto základě přijal, jsou správné a odvolací soud je takto akceptoval. Odvolací soud se rovněž ztotožnil s právním závěrem, že oba žalovaní užívali předmětné prostory bez právního důvodu (resp. na základě neplatné nájemní smlouvy), a vzniklo jim tak bezdůvodné obohacení ve smyslu § 451 obč. zák. ve výši 86.849,- Kč.

Odvolací soud se však již neztotožnil s právním posouzením věci okresním soudem v tom směru, pokud dovodil existenci pasivní solidarity na straně žalovaných a uložil jim povinnost zaplatit dlužnou částku společně a nerozdílně. V daném případě pasivní solidarita na straně žalovaných není stanovena ani právním předpisem ani dohodou účastníků ani nevyplývá z povahy plnění, a pokud ji okresní soud stanovil ve svém rozhodnutí, pak se odvolací soud s takovým názorem neztotožňuje. Ačkoli oba žalovaní užívali nebytové prostory bez právního důvodu (resp. na základě neplatné smlouvy), nelze uzavřít, že tak činili již od počátku, neboť druhá žalovaná mohla začít nebytové prostory užívat teprve poté, co přistoupila ke smlouvě o nájmu, tedy později než první žalovaný. Ani ze vzájemného vztahu mezi žalovanými existence pasivní solidarity nevyplývá.

Odvolací soud se dále neztotožnil s tím, jak se okresní soud vypořádal s námitkou promlčení vznesenou v průběhu řízení oběma žalovanými, když uzavřel, že „nárok není promlčen ani z důvodu uplynutí subjektivní ani objektivní promlčecí doby“. Pro počátek tříleté objektivní promlčecí doby je rozhodný den, kdy k získání bezdůvodného obohacení fakticky došlo. Vzhledem ke sjednané splatnosti (roční nájemné ve výši 21.372,80 Kč splatné ve čtvrtletních splátkách vždy k 5. dni příslušného čtvrtletí) musela začít běžet objektivní promlčecí doba již prvním dnem následujícím po splatnosti ujednaného nájemného, tedy 6. dne příslušného čtvrtletí, přičemž poměrná část za 4. čtvrtletí roku 2003 byla splatná již 5. 1. 2004. Jestliže tedy žaloba byla podána 2. 1. 2008, jsou pak promlčeny nároky žalobce na poměrnou část nájemného za 4. čtvrtletí roku 2003 ve výši 3.562,- Kč a dále nájemné za tři čtvrtletí roku 2004 ve čtvrtletní výši 5.343,20 Kč, tedy celkem ve výši 16.029,60 Kč. Obdobně je tomu u nároku žalobce za dodávku tepla. Odvolací soud pak uzavřel, že nárok žalobce vůči každému ze žalovaných je promlčen do výše 31.261,60 Kč, přičemž vzhledem k výše uvedenému posoudil oprávněnost nároku žalobce samostatně vůči každému žalovanému.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, a to jmenovitě proti všem jeho výrokům. Z obsahu dovolání však vyplývá, že toto nesměřuje proti potvrzující části výroku II. napadeného rozhodnutí. Rozsudek podle dovolatele spočívá na nesprávném právním posouzení. Dále s poukazem na § 241a odst. 3 o. s. ř. namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování.

Dovolatel se domnívá, že odvolací soud nesprávně vyloučil pasivní solidaritu žalovaných s odkazem na bezdůvodné obohacení a na skutečnost, že druhá žalovaná přistoupila k neplatné nájemní smlouvě později. Pasivní solidarita je přitom odvozena ze samotné povahy plnění, tj. z užívání společného nebytového prostoru, a skutečnost, že první žalovaný začal užívat předmětný nebytový prostor dříve, nemůže mít vliv na posouzení pasivní solidarity. Správně měl odvolací soud konstatovat, že bezdůvodné obohacení za užívání nebytového prostoru do doby přistoupení druhé žalované k nájemní smlouvě, tj. do 10. 5. 2004, je pouze závazkem prvního žalovaného a bezdůvodné obohacení za užívání nebytového prostoru za dobu od 10. 5. 2004 je solidárním závazkem prvního žalovaného a druhé žalované.

Dovolatel se rovněž neztotožňuje s posouzením námitky promlčení odvolacím soudem, přičemž poukazuje na to, že první žalovaný blíže nespecifikoval své platby a označoval je pouze jako nájem. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu pak dovolatel uvádí, že pokud dlužník při svých platbách přesně neurčí, na co tyto směřují, platí, že tyto směřují na jeho dluh nejdříve splatný. Jde o tzv. zásadu priority a odvolací soud se jí měl řídit. Žalobce proto tvrdí, že skutkové závěry odvolacího soudu a na ně navazující právní hodnocení nevycházejí ze skutkového stavu zjištěného v průběhu

řízení před soudem prvního stupně. Podle dovolatele je tak skutečně promlčena pouze pohledávka ve výši 6.186,60 Kč. Vedle toho odvolací soud odečetl namísto jím proklamované promlčené částky 31.261,60 Kč částku 62.523,20 Kč, přičemž tento závěr nijak neodůvodnil, a jeho rozhodnutí je tak v této části nepřezkoumatelné. Soud měl posoudit závazek žalovaných jako závazek solidární ve smyslu § 511 odst. 1 obč. zák., neboť pohledávky za období roku 2003 a 2004 (do 10. 5. 2004) zanikly.

Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud ČR rozsudek odvolacího soudu zrušil.

Druhá žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobce odmítá jeho tvrzení, že nebytové prostory užívala, a proto je nárok žalobce na vydání bezdůvodného obohacení zcela nedůvodný, přičemž se ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že mezi ní a prvním žalovaným nemohla vzniknout pasivní solidarita, což vyplývá z toho, že žalobce uzavřel nájemní smlouvu s prvním žalovaným a následně Dodatkem č. 1 k této smlouvě došlo k „rozšíření subjektu“ na straně nájemce o druhou žalovanou, která rovněž souhlasí s posouzením otázky promlčení, tak jak to učinil odvolací soud, a uvádí, že absolutní neplatnost právního úkonu působí od samého počátku a každá platba na jeho základě poskytnutá je bezdůvodným obohacením, a to již od okamžiku, kdy byla poskytnuta. Dále pak polemizuje s určením počátku běhu subjektivní promlčecí doby odvolacím soudem a závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl a uložil mu povinnost nahradit náklady řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadené rozhodnutí podle § 242 odst. 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné vzhledem k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolací soud se ztotožňuje s názorem dovolatele, podle něž odvolací soud nesprávně vyloučil pasivní solidaritu na straně žalovaných. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2002, sp. zn. 33 Odo 542/2002, publikovaném v Souboru civilních rozhodnutí NS pod C 1505, svazek 21/2003, se praví, že „bezdůvodné obohacení více osob, spočívající v užívání cizí věci bez jejího reálného rozdělení a bez dohody o způsobu užívání konkrétní části, zakládá jejich solidární odpovědnost poskytnout za užívání peněžitou náhradu a věřitele opravňuje požadovat splnění povinnosti na kterékoli z nich“. Zásadní skutečností je v daném případě to, že mezi žalovanými neexistovala dohoda o tom, jakým způsobem bude předmětný prostor každým z nich užíván (ze spisu se alespoň existence takové dohody nepodává), takže z povahy plnění vyplývá, že žalovaní mají vůči žalobci solidární povinnost poskytnout mu za užívání prostor peněžitou náhradu, přičemž s ohledem na jejich solidární odpovědnost může žalobce nárok uplatňovat po kterémkoliv z nich. Na tomto místě je tedy třeba souhlasit s právním posouzením soudu prvního stupně, že na straně žalovaných došlo ke vzniku pasivní solidarity, a povinnost k vydání bezdůvodného obohacení tedy mají žalovaní společnou a nerozdílnou. To vše za situace, pokud nebude prokázána existence shora zmíněné dohody.

Jde-li o námitky dovolatele ohledně promlčení práva a záměny částek 31.261,60 Kč a 62.523,20 Kč odvolacím soudem, je třeba říci, že odůvodnění rozsudku odvolacího soudu je v souvislosti s otázkou promlčení a rozdělení jednotlivých částek značně nesrozumitelné, není z něj zjevné, jakým způsobem byly vypočteny částky, v jejichž rozsahu mělo být právo žalobce promlčeno, a je zde nesprávně stanoven počátek běhu promlčecí doby. V případě plnění z neplatného právního úkonu – smlouvy o nájmu, tedy jedné ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení podle § 451 odst. 2 obč. zák., nelze totiž brát při stanovení počátku běhu promlčecí doby zřetel na to, jak byla v neplatné nájemní smlouvě stanovena doba splatnosti nájemného. Jak správně odvolací soud uvedl, je pro počátek objektivní promlčecí doby rozhodný den, kdy k získání bezdůvodného obohacení skutečně došlo. Ten však není dán splatností nájemného z neplatné smlouvy, ale skutečným započatím užívání

předmětných prostor.

Dovolatel ve svém dovolání výslovně napadá rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu, tedy, jak bylo uvedeno výše, do celé zamítavé částky i nákladových výroků. Dovolání proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. ve vztahu k prvnímu žalovanému změněn tak, že se žaloba co do částky 15.232,- Kč zamítá, by v obecné rovině nebylo přípustné v souladu s ust. § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř., avšak vzhledem k tomu, že odvolací soud dospěl ke svému rozhodnutí v tomto rozsahu zčásti proto, že ve vztahu mezi oběma žalovanými nesprávně vyloučil pasivní solidaritu, a dopustil se tak chybného právního posouzení, v jehož důsledku došlo k nepřiléhavému štěpení nároku, považuje dovolací soud za nezbytné rozhodnutí odvolacího soudu zrušit i v rozsahu výroku I.

Se zřetelem k výše uvedenému Nejvyšší soud podle ustanovení § 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu v naznačeném rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírnka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)